

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету (директор ННІ)
_____ **Юлія КОЛОМІЄЦЬ**
“21” __ травня 2025 __ р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри загальної екології,
радіобіології та БЖД
протокол №10 від 19 травня 2025 р.
Завідувач кафедри _____ **Алла КЛЕПКО**

”РОЗГЛЯНУТО ”
Гарант ОП «Охорона навколишнього середовища»
_____ **Віталій ГАЙЧЕНКО**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Галузь знань Е Природничі науки
Спеціальність Е2 Екологія
Освітня програма «Охорона навколишнього середовища»
Факультет (ННІ) захисту рослин, біотехнологій та екології
Розробники: Боголюбов В.М., професор кафедри, д. пед. наук, професор
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2025 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра загальної екології, радіобіології та безпеки життєдіяльності

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
Факультет захисту рослин,
біотехнологій та екології
“_21_”_травня_2025_р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Галузь знань Е Природничі науки

Спеціальність Е2 Екологія

Освітня програма «Охорона навколишнього середовища»

Факультет (ННІ) захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробники: Боголюбов В.М., професор кафедри, д. пед. наук, професор
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Опис навчальної дисципліни “Стратегія сталого розвитку”

(до 1000 друкованих знаків)

Метою курсу **“Стратегія сталого розвитку”** є формування у здобувачів другого магістерського рівня розуміння основних проблем, які виникають при взаємодії людини і навколишнього середовища з точки зору принципів і стратегій сталого розвитку. У відповідності до рекомендацій Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), „Порядку денного на 21 сторіччя”, "Стратегії сталого розвитку України до 2020 р." і "Цілей сталого розвитку України до 2030 року" вивчення проблем сталого розвитку входить складовою частиною в навчальні програми підготовки фахівців всіх спеціальностей, або ж бути організовано як окремий загальний курс в рамках освітньої програми._

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	Е Екологія	
Освітня програма	«Екологія та охорона навколишнього середовища»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	1	1
Семестр	1	1
Лекційні заняття	15 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	год.	год.
Самостійна робота	75 год.	110 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	год.	год.

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів основ цілісного екоцентричного світогляду щодо напрямів розвитку цивілізації, шляхів гармонізації екологічних, економічних та соціальних аспектів людської діяльності на глобальному, локальному та місцевому рівнях, а також сучасних підходів щодо кількісної оцінки управлінських рішень у контексті сталого розвитку.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого

природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК4. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК09. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

СК10. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.

СК13. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

СК14. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН3. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання.

ПРН14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.

ПРН15. Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усього о	у тому числі					усього о	у тому числі				
			л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р.
Модуль 1. <i>Наукові засади стратегії сталого розвитку</i>													
Тема 1. . Вступ. Основні поняття і визначення сталого розвитку.	1-2	13	1	3	-	-	9						
Тема 2. Міжнародні документи по сталому розвитку	3-4	15	2	4			9						
Тема 3. Проблеми переходу суспільства до сталого розвитку	5-6	15	2	4			9						
Тема 4. Поняття про	7	15	2	4			9						

системи. Принципи функціонування систем													
Разом за модулем 1	58	7	15			36							
Модуль 2. Соціально-економічні засади стратегії сталого розвитку													
Тема 1. Наукові передумови формування принципів сталого ро			2	3		9							
Тема 2. Розвиток суспільства і природні ресурси та екосистемні послуги			2	4		10							
Тема 3. Екологічна політика та інституційні показники сталого розвитку			2	4		10							
Тема 4. Особливості формування стратегій місцевого сталого			2	4		10							
Разом за модулем ...	62	8	8			39							
Усього годин	120	15	30			75							
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в навчальному плані)													
Усього годин	120	15	30			75							

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Основні поняття і визначення сталого розвитку.	1
2	Міжнародні документи по сталому розвитку	2
3	Проблеми переходу суспільства до сталого розвитку	2
4	Поняття про системи. Принципи функціонування систем	2
5	Наукові передумови формування принципів сталого розвитку	2
6	Розвиток суспільства і природні ресурси та екосистемні послуги	2
7	Екологічна політика та інституційні показники сталого розвитку	2
8	Особливості формування стратегій місцевого сталого розвитку.	2

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Понятійний апарат стратегій сталого розвитку. Історичні передумови формування Концепції сталого розвитку	4
2	Доповідь «Наше спільне майбутнє». Матеріали Конференції Ріо-92. Порядок денний на XXI століття	2
3	Природно-ресурсний потенціал України. Розрахунок екологічного сліду	4
4	Принципи і механізми функціонування систем. Умови прогресивного	4

	розвитку соціально-екологічних систем	
5	Загальносистемні закономірності взаємовідносин людини і природи. Особливості збалансованого природокористування і використання екосистемних послуг	4
6	Поняття про розвиток. Теорія суспільного розвитку С.Подолінського і вчення В.І. Вернадського про біосферу і ноосферу, основні етапи еволюції біосфери	4
7	Екологічна політика та інституційні показники сталого розвитку	4
8	Місцевий план дій з охорони довкілля. Посібник з місцевого порядку денного. Роль місцевих громад у розробці і виконанні місцевих планів дій з охорони довкілля	4

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття і властивості біосфери, принципи її розвитку як динамічної системи	5
2	Особливості таких складових біосфери, як техносфера і соціосфера. Місце і відповідальність людини в біосфері	5
3	Поняття системи і розвитку. Механізми функціонування і стійкості систем	5
4	Причини економічних, ресурсних, соціально-політичних, етичних, екологічних та демографічних проблем людства	5
5	Наукові передумови формування принципів сталого розвитку	5
6	Принципи функціонування соціально-економічних систем	5
7	Головні положення сучасних концепцій розвитку людства і біосфери	5
8	Концепція ноосфери, концепція біотичної регуляції навколишнього середовища, концепція коеволюції природи і суспільства тощо	10
9	Міжнародні та національні законодавчо-правові засади переходу суспільства до сталого розвитку	5
10	Концепції і стратегії сталого розвитку різних країн. Стратегія ЄЕК ООН освіти для сталого розвитку	5
11	Економічні, соціальні і морально-етичні аспекти ресурсозбереження	5
12	Екологічна політика та інституційні показники сталого розвитку	5
13	Індикатори та індекси сталого розвитку, система глобальних вимірів сталого розвитку	5
14	Особливості формування стратегій місцевого сталого розвитку і місцевого плану дій з охорони довкілля (Посібник з місцевого порядку денного)	5
1	Поняття і властивості біосфери, принципи її розвитку як динамічної системи	5

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання: (вибрати необхідне чи доповнити)

- екзамен;
- модульні тести;
- реферати і презентації;
- розрахункові роботи;
- захист практичних і самостійних робіт.

7. Методи навчання (вибрати необхідне чи доповнити):

- екзамен;
- модульні тести;

- реферати і презентації;
- розрахункові роботи;
- захист практичних і самостійних робіт..

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Наукові засади стратегії сталого розвитку		
Лекція 1		-
Практична робота 1.	Розуміння головних положень системного підходу і системного аналізу, принципів і механізмів функціонування систем.	20
Самостійна робота 1.	Розуміння предмету, об'єкту та основних завдань вивчення дисципліни.	20
Лекція 2		-
Практична робота 2.	Усвідомлення причин виникнення соціально-екологічних проблем людства.	10
Практична робота 3.	Розуміння причин і наслідків соціальних і еколого-економічних проблем людства як спонукання для переходу на принципи сталого розвитку	20
...		...
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Соціально-економічні засади стратегії сталого розвитку		
Практична робота 4.	Розуміння загальносистемних закономірностей взаємовідносин людини і природи, знання закономірностей розвитку системи “людина-природа”	10
Самостійна робота 2	Розуміння поняття розвиток і стійкість системи. Знання основних положень вчення про біосферу і ноосферу, основних етапів еволюції біосфери	20
Практична робота 5.	Розуміння принципів функціонування соціально-економічних систем в контексті переходу України до сталого розвитку	20
Практична робота 6.	Розуміння ролі місцевих громад у розробці і виконанні місцевих планів дій з охорони довкілля Знання принципів розробки регіональних стратегій сталого розвитку в Україні.	20
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота		

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	<i>НАПРИКЛАД:</i> роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	<i>НАПРИКЛАД:</i> списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	<i>НАПРИКЛАД:</i> відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

Електронний навчальний курс навчальної дисципліни (Стратегія сталого розвитку)

<https://elearn.nubip.edu.ua/grade/report/grader/index.php?id=683>;

1. A European Green Deal. Brussels, 11.12.2019 COM(2019) 640 final): https://eurlex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF.
2. Living Planet Report (2022) ZSL manages the Living Planet Index in a collaborative partnership with WWF. https://wwfint.awsassets.panda.org/downloads/embargo_13_10_2022_lpr_2022_full_report_single_page_1.pdf.
3. Human Development Report (2023-2024). <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24>
4. Скоробогатова Н.Є. Концептуальні засади формування сталого розвитку суспільства в контексті індустрії. 2019. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.18274>

Підручники, навчальні посібники, практикуми

1. Боголюбов В.М. Стратегія сталого розвитку / Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г. та ін. – Херсон: Олді-плюс, 2018. – 446 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/4bac_finan/Bogolubov_Strategij-stalogo-rozvitku.pdf
2. Основи стійкого розвитку: навчальний посібник (стереотипне видання)/ За заг. ред. проф. Л.Г.Мельника. – Суми: “Університетська книга”, 2024. – 654 с. https://book.sumy.ua/osnovi-stijkogo-rozvitku/?srsltid=AfmBOoobe5SxK91Qg_pDQ2ShJ8UBgd-bMcv7a52O6afle9j6vaDf88q.
3. Основи стійкого розвитку: Практикум / За заг. ред. Л.Г.Мельника та О.І. Корінцевої. – Суми: “Університетська книга”, 2023. – 358 с. https://knushop.com.ua/index.php?route=product/product&product_id=3057&srsltid=AfmBOooya_o0zyOpBfj13N9iK5nhuDtK88TCngdcNilv2ZIOKSXj6jSw.
4. Курман Т.В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми

- правового забезпечення : монографія / Т. В. Курман. – Харків : Юрайт, 2018. – 376 с. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18665/1/Kurman_2018_mon.pdf
5. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: Посібник для перепідготовки фахівців. – Суми: Університетська книга, 2023. – 325 с. https://knushop.com.ua/books?product_id=3056&limit=100&srsId=AfmBOooaWM5YPDWl3H0n-Jv46iSzYPSgikaJF0Q159mj5Cs3UJD8GKng
 6. Гор А. Земля у рівновазі / Переклад з англ.: Інститут сталого розвитку. – К.: Інтелсфера, 2002. – 312 с.
 7. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку: Пер. з англ. – К.:Інтелсфера, 2002. – 312 с.
 8. Аналіз державних стратегічних документів щодо врахування адаптованих для України Цілей сталого розвитку до 2030 р. - <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sdg-goals-ua-govt-strategies-summary.html>.

методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;

1. Абрам'юк Ігор. Аналіз стану та перспектив сталого сільського розвитку в Україні у контексті Євроінтеграції (Аналітична записка). APD/APB/10/2023. https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/Agrarpolitische_Berichte/APD_Abramiuk_UA.pdf
2. Андерс Війкман та Крістіан Сконберг. Циркулярна економіка та переваги для суспільства. - <http://www.clubofrome.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/The-Circular-Economy-CoR-UA-2.pdf>.